

Gyş meşesi (Hekaýa)

Category: Hekaýalar

написано kitapcy | 31 марта, 2025

Ýuriý NAGIBIN,
rus ýazyjysy

Gije ýagan gar Uwarowka obasyndan mekdebe eltýän ýodajygy mazaly gömensoň, gözüni gamaşdyryp barýan gar örtügininiň aşagyndan onuň diňe suduryny saýgarmak mümkindi. Mugallyma ýalňyşyp ýodadan çykaýsa, dessine yzyna çekip almak üçin apgyrdyna sütük aýlanan köwüşli aýagyny seresaplyk bilen ýere basýardy.

Mekdebe çenli aralyk bary-ýogy ýarym kilometr bolansoň, ol egnine possunçasyny ýelbegeý atyp, başyny hem ýeňiljek ýüň ýaglyk bilen daňaýpdy. Aýazyň garaçynydy, üstesine, şemal hem ürgün gary ýerden göterip onuň üstüne sepeleýärdi. Ýigrimi dört ýaşly mugallyma bu hoş ýakýardy. Aýazyň burnunyň ujundan, ýaňagyndan dişleýşi, şemalyň possunçaň aşagyna kürsäp, bedenini sowuk gamçy bilen saýgylaýsy onuň juda hoşuna gelýärdi. Ýelden goranmak üçin ýeňsesine öwrülende uýy çiş köwüşleriniň haýsydyr bir haýwanjygyň aýak yzlaryna meňzeýän

yzlaryny görmegem oňa ýarady.

Ýagtylyga gaplanan ýanwar ertiri durmuş hakyndaky şatlykly pikirleri oýarady. Talyplykdan arany üzüp, bu ýere işe gelenine ýaňy iki ýyl geçen-de bolsa, ol eýýäm başarjaň, tejribeli rus dili mugallymyna öwrülipdi. Uwarowkada-da, Kuzminkide-de, Gara Jarda, torf gazylýan ýerde, atçylyk zawodynda – hemme ýerde ony tanansoňlar, adyny sarpalap Anna Wasilýewna diýip tutýarlar.

Alnyndan adam garasy göründi. Anna Wasilýewna oýna salyp oýlandy: «Birden ol ýodadan sowulmasa, näme etmeli bolarka? Iki bolup dar ýoda sygmajagyň belli, gapdala sowulsaňam – başyň bilen gara çümdügiň biläý». Ýöne ol öz ýanyndan bu jelegaýda uwarowkaly mugallymyň öňünden sowulmajak kişiniň ýokdugyny bilýärdi.

Olar pete-pet geldiler. Bu atçylyk zawodyndan atlara baş öwrediji Frolowdy.

– Anna Wasilýewna, ertiriňiz haýyrly bolsun! – Frolow keltejik saçly kellesinden telpegini göterdi.

– Häziriň özünde telpegiňizi geýiň, aýaz janyňy alyp barýar ahyry!

Frolowyň özem telpegini tiz kellesine sümrenini kem görmeýän-de bolsa, bujagaz aýazyň özüne hiç zatdygyny görkezmek isleýän ýaly, bilgeşleýin eglendi. Onuň egninde syratly göwresine laýyk possunça bardy, elindäki ýylana meňzäp duran inçejik gamçysy bilen bolsa, ak keçe ädiginiň dyzynyň aşak ýanyndan eplenen gonjuny çawlap goýberýärdi.

– Oglum Lýoşa bezzatlyk edýän-ä däl-dir-dä? – diýip, Frolow edep bilen sorady.

– Elbetde, bezzatlyk edýär. Çaga wagty bezzatlyk etmeýän barmy? Diňe çakyny bilmek gerek – diýip, Anna Wasilýewna özüniň mugallymçylyk tejribesine daýanyp jogap berdi. Frolow

çalaja ýylgyrды:

– Kakasyna çekensoň akly gözündedir!

Ol çete sowuldy-da, dyzyna çenli gara çümüp, başinji synply oglanlar bilen boýuny deňläp duruberdi. Anna Wasilýewna oňa çala baş atyp, ýoly bilen boldy...

Pessejik haýadyň aňyrsyndaky, giň penjirelerini aýaz nagyşlan mekdebiň iki gat jaýy uly ýola golaýdy. Onuň gyzyl reňkli diwarlaryndan serpikýän şöhleler ýola çenli düşelen galyň garyň ýüzüne gyzylymytyl öwüşgin çayýardy. Bu ýerde tutuş jelegaýdan: golaý-goltumdaky obalardan, atçylyk zawodynyň şäherçesinden, nebitçileriň şypahanasyndan hem-de torf gazýanlaryň şäherçesinden çagalaryň gatnap okaýandygy üçin, mekdebi uly ýoluň gyrasynda, Uwarowkanyň gabadynda gurupdylar. Edil häzirem uly ýoluň iki tarapyndan mekdep derwezesine tarap papakdyr ýaglyjaklar, keltekçedir telpekler, gulakjyndyr başlyklar topbak bolup süýşüp barýardylar.

– Salam, Anna Wasilýewna! – diýen kä ýiti hem anyk, käte bolsa gulaga çala ilýän basyk sesler gözlerine deňeç saralan boýun ýaglyklarynyň aşagyndan häli-şindi eşidilip durdy.

Anna Wasilýewnanyň ilkinji sapagy bu gün başinji «A» synpdady. Sapaga çagyryň jaň sesi kesilip-kesilmänkä, Anna Wasilýewna synp otagyna girdi. Çagalar gyradeň ýerlerinden turup salamlaşdylar-da, ýene öz orunlarynda oturdylar. Birbada goh-galmagal ýatyşybermedi. Partalaryň gapaklary şakyrady, oturgyçlar jygyldady, kimdir biri, mümkin, säheriň asuda pursady bilen hoşlaşýan ýaly, uludan demini aldy.

– Bu gün biz söz toparlaryny öwrenmekligi dowam ederis...

Synp otagyna ümsümlük aralaşdy, hatda uly ýol bilen haýal süýşüp barýan ýük ulagynyň sesem eşidilip durdy.

Anna Wasilýewna geçen ýyl sapagyň öňüsyrasy edil synaga gelen mekdep okuwçysy dek tolgunyp, «Sözlemiň eýesi diýlip... sözlemiň

eýesi diýlip...» diýip, öz ýanyndan gaýtalap duran pursadyny ýadyna düşürdi. Ýene-de «Birden maňa düşünmeseler näme etmeli?» diýen gülkünç gorkynyň ezýet baryny berşini-de hakydasyna getirdi.

Bu zatlary ýadyna salan Anna Wasilýewna çalaja ýylgyryp, kellesine oralan tokmak saçlaryna dürtülen temençäni düzedişdirdi-de, tutuş bedenine ýaýran ýylylyga maýyl bolup durşuna, asuda sesi bilen söze başlady:

– At diýlip söz toparlarynyň haýsydyr bir närsäni aňladýan bölegine aýdylýar. Närese diýlip bolsa, onuň kimdigini ýa nämedigini sorap bolýan zatlar hasaplanylýar. Mysal üçin: «Bu kim?» – «Okuwçy» ýa-da «Bu näme?» – «Kitap...».

– Mümkinmi?

Ýarymaçyk gapynyň öňünde gonjuna ýelmeşen gar eräp başlan, köne keçe ädikli oglanjyk durdy. Onuň aýaz dalap gyzaran tegelek ýüzüne şugundyr sürtülen ýalydy, gaşlary bolsa üstüne gyraw çökensoň çap-çaldy.

– Sawuşkin, sen ýene gijä galadyňmy?

Ýaş mugallymlaryň köpüsi ýaly, Anna Wasilýewna-da talapkär bolmaklygyň tarapdarydy, ýöne häzir onuň sowaly juda naýynjar eşidildi.

Mugallymanyň bu sözlerini synp otagyna girmäge rugsat diýip kabul eden Sawuşkin dessine öz ýerine geçip oturdy. Anna Wasilýewna oglanjygyň gözenek matadan tikilen torbasyny parta salyp oturyşyna, kellesini öwürmän goňşusyndan nämedir bir zady, megerem, mugallymyň haýsy mowzугy düşündirýändigini bolsa gerek, soradygyny gözünden sypdyrmady.

Sawuşkiniň gijä galmagy bilen Anna Wasilýewnanyň keýpine sogan dograldy. Sawuşkiniň sapaga gijä galýandygy barada geografiýa mugallymy, gije kebelegine çalyň edip duran çepiksije kempir hem arz edipdi. Ýöne onuň arzy tükenenokdy – bir-de, synp

otagynyň gohy kipurlyan däl, bir görseňem okuwçylar juda ünsüzdür. «Birinji sapaklar juda ezyetli!» diýip, ol uludan demini alardy.

Özüne göwni ýetýän Anna Wasilýewna «Hawa, okuwçylar ünsüni çekip, sapagyny gyzykly geçirip bilmeýänler üçin şeýle-dä» diýip, oňa sapaklarynyň ýerini çalyşmaklygy teklip edipdi. Indi ol özüniň bu teklibinden gyjhalat hem igenç gözlärden has üşüklü bolan garrynyň öňünde özüni müýnli duýdy.

– Düşnüklimi? – diýip, Anna Wasilýewna çagalara ýüzlendi.

– Düşnüklü!.. Düşnüklü!.. – çagalar gyra deň jogap berdiler.

– Bolýar. Eger düşnüklü bolsa, mysal getirň.

Bir pursat ümsümlikden soň kimdir biri ynamsyz dillendi:

– Pişik.

– Dogry – Anna Wasilýewna tassyklap ýetişmäkä, geçen ýyl hem şu mowzugy geçende, birinji aýdylan mysalyň «pişik» bolandygy ýadyna düşdi. Indi böwet böwsülen ýaly boldy:

– Penjire!

– Stol!

– Öý!

– Ýol!

– Dogry – Anna Wasilýewna göwünjeň dillendi.

Synp şatlykdan heýjana geldi. Çagalaryň öz öňden belet zatlarynyň atlaryny, olaryň täze, özlerine nämälim tarapyň açan dek, joşgun bilen tutmaklary Anna Wasilýewnany haýran galdyrdy. Mysallaryň sany artmak bilendi, ýöne ilkinji minutlarda çagalar «tigir», «traktor», «guýy» ýaly, özlerine juda tanyş düşüňjelerden känbir daşlaşyp bilenokdylar.

Çişik Wasýatkanyň oturan ýeri bolan yzky partadan inçejik ses yzly-yzyna gaýtalady:

– Çüýjagaz... çüýjagaz... çüýjagaz...

Kimdir biri çekinjeňlik bilen dillendi:

– Şäher.

– Şäher – gaty gowy! – Anna Wasilýewna onuň göwnüni ganatlandyryp goýberdi.

Dumly-duşdan sözler ýagyp başlady:

– Köçe... Metro... Tramwaý... Kino...

– Ýeterlik – Anna Wasilýewna sözünü dowam etdi. – Görýän weli, siz sapagy gowy özleşdirip bildiňiz.

Sesler göwünli-göwünsiz ýatyşdy, diňe çişik Wasýatka entegem «çüýjagaz» diýip gaýtalap otyrды. Birden Sawuşkin, göýä, ýaňy ukudan açylan ýaly, partanyň üstüne egildi-de, bokurdagyna sygdygyndan zowlatdy:

– Gyş meşesi!

Çagalar gülüşdiler.

– Ýuwaş! – diýip, Anna Wasilýewna aýasy bilen stoluň gerşine patlatdy.

– Gyş meşesi! – Sawuşkin ýoldaşlarynyň gülküsine, mugallymyň batly sesine ähmiýet bermän gaýtalady. Ol muny beýleki okuwçylaryň diýşi ýaly diýmedi. Bu söz onuň kükreginden, göýä, syrdan pürepür ýürek iň eziz syrlarynyň birini ile ýaýmaga howlugýan dek atylyp çykdy.

Onuň näme üçin beýle tolgunýandygyna düşünmedik Anna Wasilýewna gaharyna basalyk berip sorady:

– Näme üçin gyş meşesi? Ýöne meşe diýeňde bolanokmy?

– Ýöne meşe – ýok! Gys meşesi – ine, hakyky at!

– Otur, Sawuşkin, sapaga gijä galmaklygyň netijesi şü. «Meşe» – at, «gysy» bolsa biz entek geçemzok. Uly arakesmede mugallymlaň otagyna barmagy ýadyňdan çykarma.

– Ine, saňa gys meşesi! – yzky partadakylaryň biri hikirdäp goýberdi.

Mugallymyň gazaply sözlerini känbir piňine almadyk Sawuşkin öz pikirlerine gümra bolup durşuna, ýylgyryp aşak oturdy. «Terbiýelemesi kyn çaga» diýip, Anna Wasilýewna pikire batdy. Sapak dowam etdi...

...Anna Wasilýewna mugallymlar otagyna giren Sawuşkine kürsini görkezdi:

– Otur!

Oglanjyk hezil edip ýumşak kürsä çökdi.

– Sen, hany, näme üçin günde-günaşa sapaga gijä galýandygyň düşündirsene...

– Bilmedim-dä, Anna Wasilýewna – oglanjyk uly adam ýaly gulajyny ýaýdy – ýogsa men öýden bir sagat öňündenem çykýanla...

Ownuk zadyň anygyna ýetmegem kyn düşýär. Sawuşkinden has uzakda ýaşaýan çagalaram mekdebe çenli ýola bir sagat wagtyny sarp edenokdylar.

– Sen Kuzminkide ýaşaýaňmy?

– Ýok, şypahananyň golaýynda.

– Onda bir sagat öňünden çykýan diýmäge utanaňokmy? Şypahanadan uly ýola çenli on baş minut töweregi, uly ýol bilenem ýarym sagatdan köp däl...

– Men uly ýol bilen däl-de, gysga ýoldan – gönni tokaýyň içi

bilen gelyän – diýen Sawuşkiniň özi-de bu ýagdaýa haýran galan ýaly boldy.

– «Gönni» däl-de, «göni» diýmeli – diýip, Anna Wasilýewna endigi boýunça onuň ýalňyşyny düzetti.

Ýalan sözleýän çaga bilen ýüzbe-ýüz galanda onuň mydama aňy bulaşyp, gussa çümýärdi. Ol Sawuşkiniň «Anna Wasilýewna, bagyşlaň, men oglanlar bilen gar zyňşyp gijä galdym» diýerine ýa-da şoňa meňzeş sadaja bir çykalga taparyna garaşyp dymdy. Oglanjyk bolsa, göýä, nazary bilen: «Ine, düşünişdik. Indi menden size näme gerek?» diýýän ýaly, ullakan gözlerini oňa dikip otyrdy.

– Gynanýan, Sawuşkin, gynanýan! Seniň ata-eneň bilen gürleşmeli boljak öýdýän.

– Anna Wasilýewna, ýöne meniň diňe ejem bar – diýen mahaly Sawuşkin nämüçindir ýylgyrdy.

Anna Wasilýewnanyň ýüzi gyzgylt öwürdi. Sawuşkiniň ejesi dessine ýadyna düşdi, ogly ony «suw pürkülýän ýerdäki eneke» diýip atlandyrýardy. Ol suw bilen bejerilýän şypahanada işleýärdi – hortap, mydama ýadaw görünýän aýaldy. Adamsy Watançylyk urşunda wepat bolansoň, Kolýadan başga-da ýene üç çaganyň eklenji başyna düşen.

Nätjek, Sawuşkinleriň onsuzam aladasy başdan agdyk bolmaly.

– Men seniň ejeňiň ýanyna baryp gaýtmaly boljak.

– Geliň, Anna Wasilýewna, ejem, baý, begener-ä!

– Gynansamam, mende ony begendirer ýaly habar ýok. Ejeň irden işe gidýändir?

– Ýok, ol öýlän işleýär, işi sagat 3-de başlanýar...

– Gaty gowy, men 2-de işimi gutarýan. Sapaklardan soň meni öýüňize äkidip bilersiň gerek?..

...Sapakdan soň ýola düşdüler. Tokaýa gadam basyp, gardan mazaly ýüki ýeten arça şahalary olaryň ýeňsesinde bir-birine el berşen dessine, asudalyga hem ümsümlige çümen başga bir dünýä düşen dek boldular. Alahekekler, gargalar agaçdan agaja gonup, şahalary yrgyldadýardylar, şonda gozalar ýere dökülýärdiler, käte ganatlary bilen kakyp, ýere gury çöpleme gaçyrýardylar.

Ümsümlikdi. Daş-töwerek ak gara çümüp otyrды. Diňe şahalaryny sallap oturan beýik gaýyň agaçlarynyň şemala gaýzygan uçlary garalyp görünýärdi, olaryň inçejik şahalary bolsa mawy asmanyň ýüzüne syýa bilen çekilen surata çalyň edýärdi.

Ýodajyk çeşmäniň ugry bilen kä egrelip, kä gönelip barýardy, käte bolsa ýokary galyp, kert gaýanyň üstüne dyrmaşýardy.

Käte agaçlar gyra serpilip, towşanlaryň jübi sagadynyň zynjyryna meňzäp gidýän aýak yzlaryny güjeňläp, Gün şöhlesine öwşün atyp ýatan alaň-açyk meýdan görünýärdi. Iri haýwanyň aýak yzlaram onda-munda göze kaklyşyp gidýärdi. Bu yzlaryň ugry tokaýyň jümmüşine tarapdy.

Sawuşkin Anna Wasilýewnanyň bu yzlara tiňkesini dikenini görüp, göýä, gürrüň golaý bir tanşy barada barýan ýaly, göwünjeň dillendi:

– Sugun geçipdir – mugallymanyň tokaýyň jümmüşine howatyrly seredýänini görübem sözüniň üstüni ýetirdi – sugundan gorkup oturasy iş ýok...

– Sen oňa gabat gelip gördüňmi? – diýip, Anna Wasilýewna gyzyklandy.

– Ýok – diýip, Sawuşkin uludan demini aldy. – Ýöne taşlan hozjagazlaryny welin gördüm.

– Ol näme diýdigiň?

– Tezeklerini diýdigim-dä – diýip, Sawuşkin çekinjeňlik bilen düşündirdi.

Ýaý beren şahanyň aşagyndan öten ýodajyk ýene çeşmäniň boýuna çykdy. Çeşmäniň kä ýerine galyň gardan ýorgan atylan ýalydy, kä ýeri üstüne buzdan gapak örtünipdi, käte bolsa gardyr buzuň arasyndan garamtyl hyrsyz nazary bilen seredip, janly suw zymdyrylyp geçip gidýärdi.

– Näme üçin suw tutuş doňaýmandyr – diýip, Anna Wasilýewna sorady.

– Sebäbi oňa gyzgyn çeşmejikler goşulýar. Holha, görýäňizmi?

Çeşmäniň doňmadyk ýerine tarap eglen Anna Wasilýewna onuň düýbünden ýokary galýan inçejik sapajygy saýgardy; suwuň ýüzüne çykmaga az galanda, ol owunjak köpürjiklere öwrülip ýarylýardy. Ujy köpürjikli sapajyk injigüle meňzäp durdy.

– Bu ýerde şeýle gözbaşjyklar juda kän – diýip, Sawuşkin beletlik bilen gürlledi. – Çeşme üstüni gar gömse-de janly ýaly.

Ol galyň gary iki tarapa pyzyşdyrды welin, garamtyl öwsüp ýatan dury suw göründi.

Anna Wasilýewna garyň suwa gaçyp eräbermän, tokgalanyp, ýaşylymtyl suwotularyndan sallanyp durýandygyny görđi. Bu oňa şeýlebir ýarady welin, topbak garyň başga bir keşbe giren pursady has-da şatlanyp, köwşüniň burny bilen gary suwa pyzyp başlady. Ol muňa güýmenip, Sawuşkiniň has öňe gidendigini, indem çeşmä abanyp duran töňňä atlanyp, özüne garaşyp oturandygyny esli salymdan soň görüp galdy. Anna Wasilýewna Sawuşkiniň yzyndan ýetdi. Bu ýere ýyly gözbaşlaryň täsiri ýetmänsoň, çeşme tutuşlygyna ýukajyk buz bilen örtülipdi. Onuň mermere meňzäp duran gerşinden ýeňiljek, çakgan kölegeler süýnüp gidýärdiler.

– Buzuň ýukadygyna bir seret, akyp ýatan suwam görnüp dur.

– Anna Wasilýewna, beýle däl, men şahany gymyldatdym, ol şonuň kölegesini.

Anna Wasilýewna dodagyny dişledi. Bu ýerde, tokaýda sesiňi çykarmanyňdan gowusy ýok ýaly. Sawuşkin eglibräk, daş-töweregine diň salyp barşyna ýene mugallymdan öňe saýlandy. Tokaý bolsa çylşyrymly ýollary bilen olary barha öz jümmüşine alyp barýardy. Göräýmäge, bu agaçlaryň, gar depejikleriniň, bu ümsümligiň hem-de Gün şöhleleriniň eleme-deşik eden iňriginiň soňy görünmejek ýalydy.

Birden ho-ol öňden yşgalaň görüldi, agaçlar seýrekläp, älem giňän ýaly boldy. Soň yşgalaň Gün şöhleleri bolluk bilen dökülýän giňişlige öwrüldi-de, nämedir bir zatlar ýylpyldap, uçganaklap, buz ýyldyzjyklarynyň sürüsine öwrüldi.

Ýodajyk pisse jeňňelliginiň gapdalyndan sowlup geçensoň, tokaý gapdala çekilip, giň meýdanyň ortasynda, edil ybadathana ýaly äpet hem gabaraly, öwşün atýan ak ýapynjaly meşe agajy görüldi. Beýleki agaçlar, göýä, oňa eginlerini ýazmaga maý berýän ýaly, hormat bilen gyra çekilipdiler. Onuň etegindäki şahalary ýeriň üstüne çadyr bolup ýazylypdy. Gar onuň gabygynyň çuň jaýryklaryny dolduransoň, üç kişiniň gujagyna zordan sygjak sütüni, göýä, kümüş sapaklar bilen ýörmelen ýalydy. Güýzde saralan ýapraklary şahalaryny terk etmänsoň, meşe agajy tä çür depesine çenli daşyna gardan gap geýdirilen ýapraklar bilen basyrylypdy.

– Gys meşesi, gör, sen nirede ekeniň!

Anna Wasilýewna çekinjeňlik bilen agaja tarap yöneldi, tokaýyň äpet sakmany-da şahalaryny çalaja şygyrdadyp ony garşy aldy.

Sawuşkin mugallymanyň kalbynda gopýan tüweleýden bihabar meşe agajynyň düýbünde, göýä, köne tanşyna duşan ýaly gydyrdanyp ýördi.

– Anna Wasilýewna, görseňiz-le!

Ol çüýrän ot-çöpleri ýassanyp ýatan äpet gar bölegini zordan gapdala süýşürdi. Ol ýerde nämedir bir zat ýukajyk ýapraklara çolanyp, düýrülip ýatyrdy. Ýapraklary parran deşip geçen

tikenlere gözi düşen Anna Wasilýewna onuň kirpidigini güman etdi.

– Çolanybilipdir-ow!

Sawuşkin yhlas bilen kirpiniň üstüni basyrdy. Soň ol başga bir köküň üstüniň garyny aýyrdy welin, depesi buzdan seçekli gowajyk görüldi. Onuň içinde oturan, gaty kagyздan ýasalana çalyň edip duran goňras gurbaganyň synasyna geýdirilen hamy syrça çalnan dek ýalpyldaýardy. Sawuşkin gurbaga elini degirdi, ol gymyldaýyn hem diýmedi. Sawuşkin gülüp goýberdi:

– Ölen bolan bolýar, üstüne Gün şöhlesi düşüp çala gyzdyraýsa welin, baý, towusýar-a...

Ol Anna Wasilýewnany öz tanyş dünýäsine gezdirmegini dowam etdi. Meşe agajynyň düýbünde entegem tomzajyklar, suwulganlar, başga-da her hili mör-möjejikler hyň berýärdiler. Käbiri onuň kökleriniň aşagyna, käbirleri bolsa gabygynyň gasynlaryna sümlüpdiler; horlanyp, içi boş halta dönensoňlar, olar agyr ukuda gysy geçirmek bilendiler. Güýçli, kuwwatly daragt öz daşyna şunça jandary ýygnansoň, olar üçin şundan gowy öý bolup bilmejek ýaly bolup görünýärdi.

Tokaýyň özüne nämälim durmuşyny hezil edip synlap duran Anna Wasilýewnanyň gulagyna Sawuşkiniň howsalaly sesi eşidildi:

– Edeniň bar bolsun, biz bu gün ejemi görmäge ýetişmeris!

Anna Wasilýewna howlukmaçlyk bilen sagadyna seretdi – dörtden on baş minut işläpdir. Ol özüni, göýä, duzaga düşen ýaly duýdy. Onsoň özüniň kiçijik mekirligi üçin meşe agajyndan hyýalynda ötünç sorap, şeýle diýdi:

– Sawuşkin, bu ýagdaý gysga ýoly saýlamagyň mydama jüpüne düşüp durmaýandygyny görkezýär. Sen mekdebe uly ýoluň boýy bilen gatnamaly boljak öýdýän.

Sawuşkin sesini çykarman, başyny egdi. Ýüregi sanjyp giden Anna Wasilýewna oýa batdy: «Öz asgynlygyňy mundan anyk boýun

alyp bolarmyka?». Şu günki geçen sapagy beýleki sapaklar bilen garylyp onuň hakydasyna doldy: söz hakynda, dil hakynda – edil durmuş ýaly sahy hem gözəl, özi bolmasa adamy tutuş dünýäniň öňünde lal-jim edýän ene dili hakynda, ol, gör, nähili guraksy hem bijan gürrüň berýär ekeni.

Ol bolsa özüni başarjaň mugallyma hasaplap ýördi! Adam ömrüniň hem ýetmejek ýoluna tarap ol entek ýekeje ädimem ätmedik bolaýmasyn? Ol ýol nireden geçýär? Edil jadygöýüň sandygynyň açaryny gözlän dek, ol ýoly tapmak ýeňil düşmese gerek. «Traktor», «guýy» diýip gygyryşýan çagalaryň onuň üçin düşnüksiz şatlygynda bu syryň bir ujy çalaja serpilen ýaly bolup gitdi.

– Sawuşkin, gezelenç üçin sag bol, isleseň, mekdebe şu ýoda bilen gatnaber.

– Sizem sag boluň, Anna Wasilýewna!

Sawuşkiniň gulaklarynyň ujuna çenli gyzaryp gitdi: onuň indi hiç haçan sapaga gijä galmajakdygyna söz beresi geldi, ýöne sözünde durup biljegine ynamy bolman sägindi. Ol güpbüsiniň ýakasyny ýokary galdyryp, gulakjynyny has-da aşak sümürdi.

– Men sizi ýola salaýyn...

– Gerek däl, Sawuşkin, özüm ýolumy taparyn.

Ol mugallyma ynamsyz nazar taşlap, ýerden göteren taýagynyň egrelen ujuny döwdi-de, Anna Wasilýewna uzatdy:

– Eger öňüňizden sugun çykaýsa, şunuň bilen gerşine bir ýelmäň, ol ýeňsesini el ýaly eder. Gowusy, taýagy bulaýlap goýberiň, ýogsa öýkeläp tokaýy taşlap gidäýmesin.

– Bolýar, Sawuşkin, men ony çybyklap durmaryn.

Sähel arany açyp, Anna Wasilýewna soňky gezek agşamyň şapagy çaýylyp aksowultdan gülgüne öwsüp oturan meşe agajyna tarap öwrüldi. Ol agajyň düýbündäki garamtyl sudurjygy saýgardy:

Sawuşkin hiç ýere gitmän, alysdan mugallymyny alada edip durdy. Anna Wasilýewna birden bu tokaýdaky iň uly geňligiň gys meşesinde däl-de, egni ýamaly güpbüli, aýagy köne keçe ädikli kiçijik adamdadygyna, Watan üçin wepat bolan esger bilen «suw pürkülýän ýerde işleýän enekäniň» oglundadygyna, geljegiň syrly hem ajaýyp raýatyndadygyna düşüнди.

Ol oglanjyga elini bulaýlap goýberdi-de, egrem-bugram ýodajyk bilen ädimine bat berdi.

1953

Rus dilinden terjime eden Jumageldi MÜLKIÝEW